

Aufgabe der wissenschaftlichen Revue der Universität J.-E.-Purkyně in Brno ist es, viermal im Jahr über die wichtigsten Ereignisse im Leben der Universität, über Publikationstätigkeit, wissenschaftliche Konferenzen, Auslandskontakte und dergleichen mehr zu berichten. Neben diesem informatorischen Ziel will die Revue einen wesentlichen Teil in einer jeden Nummer theoretischen Studien widmen, die wie auf interdisziplinäre und metawissenschaftliche Probleme so auch auf die Soziologie und Geschichte der Wissenschaft (unter besonderer Berücksichtigung der speziellen Probleme der Universität und der allgemeinen Wissenschaftsgeschichte in Brno) Bezug nehmen. Die „Universitas 68“ will also im besten Sinne des Wortes eine „universalitas“ sein. Im Geiste dieses Programms würden wir in unserer neubegründeten Revue auch Beiträge ausländischer Autoren begrüßen.

I.

1. Pouštět se v dnešní době a na universitě do vydávání vědecké revue znamená vystavovat se vážnému riziku, že toto úsilí střetne se s nepřekonatelnými překážkami. Vedle obtíží finanční, technické a personální povahy jsou to zejména tyto problémy: existence velkého množství jiných časopisů; odborné nároky na předpokládané čtenáře, kteří ve svém oboru sotva stačí sledovat svou vlastní úzkou problematiku a nejdůležitější vědecké publikace; existence ryze odborných časopisů; velké množství a různ-

norodost oborů pěstovaných v rámci university; nevýhody, plynoucí z vázanosti revue na její vydavatelskou instituci – na brněnskou universitu a na její vedení. Za těchto okolností přestává být výklad programu časopisu pouze věcí zdvořilosti nebo závazku vůči čtenáři: stává se otázkou existenční, otázkou bytí a nebytí.

2. V průběhu přípravných diskusí vážila redakce vydavatelské podmínky a možnosti časopisu a dospěla k určitému předběžnému celkovému obrazu o jeho zaměření. Časopis bude vycházet čtvrtletně a každé číslo bude obsahovat tři základní stálé složky: a) několik vědeckých studií, b) rozhovory s významnými osobnostmi vědeckého a kulturního života, které na universitě studovaly anebo zde působily, c) informativní složku (nejdůležitější události ze života university, jubilea, jmenování a jiné personálie, přehledy vydavatelské činnosti university, vědecké konference a zahraniční styky). Příspěvky budou honorovány podle norem platných pro fakultní sborníky, budou opatřeny cizojazyčnými resumé a autoři stáří obdrží separáty.

3. Již na základě tohoto obrysu vznikají některé zásadní koncepční problémy. Jak spojit dvojí funkci časopisu – složku informativní (a z velké části „místní“) se souborem vědeckých studií? Jakým směrem má revue zaměřit oddíl vědeckých studií, který je základní složkou časopisu, a vybojovat si své specifické místo vedle jiných časopisů? Jak dosáhnout toho, aby se časopis nestal universitním informačním bulletinem, ani kopií populárně vědeckého časopisu, ani konglomerátem příspěvků patřících do různých specializovaných oborových časopisů?

4. Informativní složka bude tvořit menší část revue, redakce však bude usilovat o to, aby informace byly úplné, systematické a spolehlivé (např. bibliografie fakultních spisů a sborníků), a zejména výběrové, tj. zaměřené na podstatné problémy a fakta. Informativní posláni chce časopis plnit i v jiné podobě než ve formě zpráv, drobníček, glos a přehledů, tedy také nepřímo, v ostatních oddílech, v oddílu rozhovorů, a zejména též ve vědeckých studiích (každá z nich bude např. uvedena poznámkou o autorovi, o jeho vědecké práci, otiskneme autorovu fotografii apod.).

5. Právě na zaměření vědeckých studií musí se osvědčit specifičnost revue. Počítáme v zásadě s pěti typy studií: a) analýzy problémů hra-

ničních oborů, tematika spojující dva nebo více různých oborů; b) problémy mezivědní a metavědecké, zejména problémy obecně metodologické; c) filosofické dimenze vědy, filosofické problémy přesahující meze ryzího metodologismu, pojetí vědy jako jedné z nejdůležitějších forem lidské aktivity a vztahu člověka ke světu, zároveň však nikoli jako formy jedině; z tohoto hlediska chceme sledovat též vztahy vědy k ostatním oborům kultury, zejména k umění; d) společenské a historické aspekty vědy: místo vědy (a university) ve společenském životě, sociologie vědy a inteligence, vědecké studie o historii vědy na universitě, v Brně, na Moravě; e) studie zahraničních autorů (zejména hostů naší university), pokud odpovídají tematickému zaměření časopisu (ani jinak se nebudeme omezovat výhradně na autory z naší university).

6. Specifikum naší revue bychom tedy mohli stručně charakterizovat takto: pokusit se na institucionální základně university podávat nejen obraz o její vědecké práci a společenské roli, nýbrž v teoretických studiích pojednávat především o problémech mezioborových a metavědeckých ve dvojím smyslu – „nahoru“ (ve smyslu filosofických a obecně metodologických problémů vědy) a „dolů“ (ve smyslu sociologicko-historické zakotvenosti vědy a university).

Tato charakteristika vyžaduje, abychom blíže vymezili důvody, které nás k ní přivedly.

II.

1. Proces specializace soudobé vědy pokročil dnes již natolik, že je v samotných vědeckých kruzích považován za vážný problém. Tomuto pocitu napomáhá sám imanentní vývoj vědy, který vedle specializace plodí i tendence integrační. Lámou se přísné přehrady mezi společenskými a přírodními vědami, roste význam hraničních oborů, rozvíjejí se disciplíny mezivědné (kybernetika), rýsují se společné metodologické postupy. Tomuto vývoji chce naše revue vyjít vstříc a učinit ho centrem své pozornosti. Jednotlivé odborné časopisy zpravidla nemohou věnovat těmto otázkám dostatečnou pozornost, anebo se obracejí zase jen k okruhu svých odborníků. Populární vědecké časopisy zase mohou tuto tematiku

zachytit jen v rovině popularizující a v podobě kaleidoskopického obrazu zajímavosti ze světa vědy. Universita, sdružující různé fakulty a obory, je vhodnou institucionální základnou pro pokus o vědecky fundované formulace těchto mezivědních problémů.

2. Vedle mezivědních a ryze metodologických problémů navozuje proces vývoje soudobé vědy nové vztahy mezi filosofií a vědou. Doba, kdy filosofové (nebo nefilosofové ve jménu filosofie) zasahovali zvnějška do vnitřního vývoje vědy, je bohudík nenávratně pryč, neprospívala vědě ani filosofii; dnes spíše jde o to, aby si filosofie a soudobá věda nacházely společný terén diskuse a vzájemného obohacení právě jakožto dvě svébytné formy myšlenkové a poznávací činnosti. Pro filosofy to znamená docenit to, co dnešní věda znamená filosoficky, pro speciální vědce to znamená snažit se neustále vztahovat svůj vlastní obor do celku poznání, a šířeji – do totality vztahů člověka a světa. V tom smyslu bychom chtěli posilovat vědomí, že vedle našeho oboru existují ještě jiné vědy a že věda je situovanou vědou, situovanou do otevřeného světa člověka, dějin a celku bytí.

3. Z tohoto důvodu nás musí též zajímat sociologické a historické dimenze vědy. Časopis se nemůže vyčerpávat krátkodobými polemikami. Hodlá však na vědecky fundovaném základě analyzovat všechny otázky společenské úlohy vědy, vysoké školy, vysokoškolské mládeže, právního postavení university, sociologie inteligence i minulosti naší vědy. V této odborné, zdůvodněné podobě chceme otevřít i ty nejpálčivější problémy a neuznávat žádná „tabu“. Rozvoj vědy a kritické myšlení je osudově určen skutečným prostorem, jaký věda a kritické myšlení má k dispozici a jaký si sama vydobude pro rozvoj vědy, pro její uplatnění, pro svo-bodu myšlení. I tomu by chtěla naše revue napomáhat.

4. Věda je svou povahou mezinárodní: Nepůjde nám tedy o úzce lokální zřetel, o pouhou propagaci všeho, co se na universitě zrodí, nýbrž budeme se snažit udržet problémy na důstojné úrovni; která by činila zadost vzrůstajícím vědeckým a kulturním stykům ve světě. Pokud jde o vztahy filosofie a vědy, nehodláme se omezit na filosofii marxismu, nýbrž zamyslíme se nad všemi filosofickými proudy, které se snaží s moderní vědou vyrovnat, rází nové myšlenky, mají co říci o problematice

člověka a společnosti. Zároveň se ovšem pokusíme dosáhnout toho, aby čtenář byl seznámen s nejprogresivnějšími snahami soudobého marxismu.

5. Z těchto hledisek se pokusíme udržet přísný výběr studií. Časopis rozhodně nemá být souhrnem izolovaných studií o jednotlivých oborech, snůškou speciálních témat, zajímavých jen úzký okruh odborníků dané disciplíny, ani nemá být reklamním sborníkem, ve kterém by se zastupitelským způsobem tiskly statí za jednotlivé obory nebo fakulty. Proto bychom též neradi viděli, kdyby nám autoři poskytovali studie, které nemohou jinde uplatnit; naopak je žádoucí, aby si je mohli zařadit do své vědecké bibliografie.

Tento náročný program není možné zajistit bez spolupráce s universitní obcí, bez dorozumění se čtenáři a s každým, kdo má schopnosti a zájem.

III.

1. Uvažujeme-li o profilu našeho čtenáře, pak můžeme otevřeně říci, že Universitas 68 chce být časopisem v nejlepší slova smyslu elitářským. Elitou rozumíme všechny vědecké a kulturní pracovníky, studenty, absolventy a další čtenáře, kteří v naší době podbizivých masových komunikací, uprostřed denního shonu, v bojích o jmenovací řízení, v prohlubující se specializaci atd. neztratili smysl pro universitas, pro mezivědní a mimovědní problémy vědy, a uchovali si zájem o tyto širší souvislosti, o universitu ve smyslu universalitě.

2. Tato universalita nemá nic společného s prostým součtem dílčích aspektů, nýbrž je celkem strukturovaným. Není ani diletantismem, povrchním zájmem o všechno možné, bez zakotvení v jednom oboru. Naopak, skutečný širší zájem se zpravidla objeví tam, kde se v úzkém oboru jde do větší hloubky. Universalnost, integrace není únik před specializací, nýbrž prohloubené chápání své vlastní specializace. Toto prohloubení vede nás zpravidla právě – za meze našeho oboru. Není možné věnovat se vědě a nebýt přesvědčen o ceně své práce. Nestačí však ani považovat jen ji za jediné možnou a cennou. Právě pro toho, kdo zná i meze své

úzké specializace, stýká se věda jako smysl jeho životní činnosti se životní moudrostí.

3. Naše revue jako časopis univerzitní, vydávaný univerzitou, nemůže být časopisem skupinovým. To má své nevýhody. Skupinový časopis by mohl na větším stupni vyhraněnosti formulovat a prosazovat svůj program, případně ho tematicky zúžit, mluvit ve jménu užší skupiny autorů nebo oborů. Universitas 68 může proto jen specifikovat svůj záběr, nebude však vyjadřovat pouze jedno hledisko, jednu koncepci vědy a filosofie. Chce poskytnout místo všem názorům, pokud ovšem budou fundovány a pokud budou zůstávat v rámci uvedených záměrů redakce.

4. Náš program je zatím jen programem. Časem se ukáže jeho přednosti i úskalí, snad bude nutné různé stránky projektu přezkoumat. Po určitou dobu si bude časopis teprve hledat svou tvář a bojovat o své místo. Může se také stát, že z mnoha záměrů budeme muset slevit a že nakonec ztroskotáme. V případě úspěchu (alespoň skromného úspěchu) mohl by to však být v našich zemích průkopnický počín, vyzkoušení cesty, na které by v budoucnu mohl případně pokračovat časopis velkoryseji založený a dotovaný. Zatím nám nezbývá nic jiného, než se obrátit na naše čtenáře se žádostí, aby nás všestranně podpořili (příspěvkem, propagací, informacemi, podněty, a zejména pravidelným odběrem časopisu). K tomu vyzýváme každého, kdo má pro náš pokus porozumění a sympatii.

UNI
VER
SIT
AS

REVUE UNIVERSITY J. E. PURKYNĚ V BRNĚ • ROČNÍK 1 • ČÍSLO 1 • 1968